

Słownik pojęć

(na potrzeby lokalnego zespołu do spraw lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół miasta Kielce)

Bezpieczeństwo powszechne – działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego np. w wyjątkowych sytuacjach ścinanie drzew zagrażających np. przy szlakach turystycznych, czy też po huraganach lub innych nagłych zjawiskach, zagrażającym ludziom na wyznaczonych trasach w rezerwatach przyrody.

Certyfikacja gospodarki leśnej – certyfikacja gospodarki leśnej w oparciu o zasady i kryteria danego systemu certyfikacyjnego ujmującego różne aspekty prowadzenia gospodarki leśnej, zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów prawa. Certyfikat dotyczy zarówno gospodarki leśnej, jak i drewna. Jego uzyskanie i utrzymanie oraz wznawianie w cyklicznych okresach odbywa się w procesie audytu. W leśnictwie funkcjonują dwa systemy certyfikacji: FSC – Forest Stewardship Council. (Rada ds. Odpowiedzialnej Gospodarki Leśnej) i PEFC – Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes – Program Zatwierdzenia Systemów Certyfikacji Leśnej.

Cięcia pielęgnacyjne – prace wspomagające procesy kształtujące pożądany skład gatunkowy, jakość drzew oraz strukturę drzewostanu w lesie. Najczęściej są to: regulowanie światła dochodzącego do drzew poprzez przerzedzanie i popieranie drzew o najlepszej jakości technicznej, poprawianie formy drzew. Wykonuje się je przy pomocy pilarki lub harwestera.

Czyszczenia – zabieg pielęgnacyjny, którego celem jest doprowadzenie młodego lasu do zwarcia (zetknięcia się gałęziami koron drzew) w jak najlepszym stanie oraz – po utworzeniu młodnika – pokierowanie jego wzrostem w celu doprowadzenia do kolejnego etapu wzrostu poprzez np. ogławianie wadliwych lub niepożądanych drzew, usuwanie chorych drzew czy przerzedzanie zbyt zagęszczonych.

Czyszczenia wczesne (CW) – zabiegi wykonywane w uprawach (w tym również występujących pod osłoną starszych drzewostanów) w celu poprawy ich jakości.

Czyszczenia późne (CP) – zabiegi wykonywane w młodnikach (w tym również występujących pod osłoną starszych drzewostanów), w celu usunięcia z nich drzew szkodliwych.

Droga leśna – rodzaj drogi wewnętrznej, położonej w lasach niebędącej publiczną w rozumieniu przepisów o drogach publicznych, pełniącej wg potrzeb gospodarczych funkcję terenów komunikacyjnych (w tym wywozowych, dojazdów pożarowych i udostępnionych turystom). Drogę stanowią wszystkie budowle i urządzenia zlokalizowane w jej ciągu i funkcjonalnie z nią powiązane, a więc m.in.: przepusty, ściany oporowe, rowy, mijanki, składnice przydrożne i elementy bezpieczeństwa ruchu drogowego. W nadleśnictwie funkcjonują plany dotyczące sieci dróg leśnych. Budowa i remonty dróg realizowane są w oparciu o obowiązujące prawo budowlane i ochrony środowiska.

Drzewostany wyłączone z użytkowania decyzją nadleśniczego – drzewostany wyłączone z użytkowania decyzją nadleśniczego w formie wewnętrznego aktu prawnego. Procedura wywodzi się z certyfikacji gospodarki leśnej w systemie FSC i jest powszechnie stosowana jako wzmacnianie funkcji ochronnej i kształtowanie bioróżnorodności lasów.

Etat cięć – ilość drewna do pozyskania określona w planie urządzenia lasu lub uproszczonym planie urządzenia lasu, wynikająca z potrzeb odnowienia, pielęgnowania i ochrony lasu oraz zasady trwałości i ciągłości użytkowania.

Harvester – maszyna samobieżna do ścinania, przerzynania i okrzesywania drzew. Za jej pomocą wszystkie te czynności można wykonać znacznie szybciej niż pilarką.

Instrukcja Ochrony Lasu (IOL) – zestaw wytycznych dla leśnictwa, w randze instrukcji zatwierdzonej zarządzeniem Dyrektora Generalnego LP, zawierający opis czynności i sposobów postępowania w różnych aspektach ochrony lasu, rozumianej jako czynności z zakresu monitoringu czynników chorobotwórczych i stanu lasu, czynności ratowniczych oraz kształtujących bioróżnorodność lasu.

Instrukcja Urządzania Lasu (IUL) – podstawowy dokument określający zasady opracowania planu urządzenia lasu.

Klasa do odnowienia KDO – Drzewostany, w których rozpoczęto już proces odnowienia z zastosowaniem rębni złożonych (w zasadzie w ubiegłym okresie gospodarczym), lecz niespełniające kryterium odnowienia (pokrycie mniejsze niż 50% powierzchni w drzewostanach użytkowanych rębniami złożonymi oraz mniejsze niż 30% w drzewostanach użytkowanych rębnią częściową gniazdową lub rębniami gniazdowymi oraz stopniowymi). Dalsza kontynuacja cięć rębnych jest możliwa po uzyskaniu odpowiedniego stopnia pokrycia powierzchni przez odnowienie.

Klasa odnowienia KO – Drzewostany, które osiągnęły wiek dojrzałości do odnowienia i w których rozpoczęto proces odnowienia rębniami złożonymi, a jednocześnie występuje w nich młode pokolenie o pożądanym składzie gatunkowym i dobrej jakości, pokryciu nie mniejszym niż 50%, a w drzewostanach użytkowanych rębnią częściową gniazdową lub rębniami gniazdowymi oraz stopniowymi - o pokryciu nie mniejszym niż 30% powierzchni. Do drzewostanów w klasie odnowienia mogą być zaliczone również drzewostany młodsze, zakwalifikowane do przebudowy z zastosowaniem rębni złożonych, w których młode pokolenie spełnia wyżej wymienione kryteria.

Lasy ochronne – lasy szczególnie chronione w myśl ustawy o lasach ze względu na pełnione funkcje (wodochronne, glebochronne, w granicach administracyjnych miast i uzdrowisk itp.). Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru, na wniosek Dyrektora Generalnego LP, zaopiniowany przez radę gminy – w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa. Szczegółowe zasady i tryb uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowe zasady prowadzenia w nich gospodarki leśnej określone są w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw środowiska.

Melioracje agrotechniczne (AGROT) – zabieg agrotechniczny mający na celu przygotowanie powierzchni po cięciu rębnym do odnowienia poprzez usunięcie warstwy podszytu i pozostałości pozrębowych.

Ochrona lasu – czynności mające na celu stworzenie warunków do prawidłowego wzrostu i rozwoju lasu poprzez zapobieganie szkodom wyrządzanym w lesie przez działalność człowieka (pożary, zanieczyszczenia przemysłowe, zaśmiecanie lasu), czynniki przyrody ożywionej (owady uważane za szkodliwe, grzyby patogeniczne, ssaki

roślinnożerne) i nieożywionej (silne wiatry, śnieg, powódzie, ulewne deszcze, wysokie i niskie temperatury). Realizowane jest to np. poprzez wykładanie pułapek feromonowych, usuwanie z lasu drzew opanowanych przez owady, grodzenie upraw, zakładanie osłonek/owczej wełny lub nakładanie repelentów zabezpieczających przed zwierzyną, działanie w ochronie przeciwpożarowej lasu. W ochronie lasu istotny jest również monitoring stanu lasu oraz budowanie naturalnej odporności lasu i kształtowanie bioróżnorodności.

Ochrona przyrody – system prawny, formy ochrony oraz ogół działań zmierzających do zachowania w niezmienionym lub optymalnym stanie przyrody ożywionej i nieożywionej, a także krajobrazu. Głównym celem ochrony przyrody jest utrzymanie stabilności ekosystemów i procesów ekologicznych oraz zachowanie różnorodności biologicznej. W LP ochrona przyrody realizowana jest przez obejmowanie przez uprawnione organy (RDOŚ, rady gmin) ochroną formalną lub metody gospodarki leśnej uwzględniające ochronę siedlisk, gatunków czy innych elementów środowiska leśnego (martwe drzewa, drzewa dziuplaste, ochrona powierzchni nieleśnych – wykaszanie łąk, ochrona śródleśnych bagien itp.).

Odnowienie lasu:

Odnowienie sztuczne i naturalne (ODN-ZRB) – wprowadzanie nowego pokolenia lasu, sztucznie lub naturalnie, na miejsce dotychczasowych drzewostanów usuniętych w toku użytkowania rębniami zupełnymi.

Odnowienie w rębniach złożonych (ODN-ZŁOŻ) – wprowadzanie nowego pokolenia lasu sztucznie lub naturalnie na miejsce dotychczasowych drzewostanów usuniętych na skutek użytkowania rębniami złożonymi.

Wprowadzanie drugiego piętra (ODN-IIP) – wprowadzanie drzew w celu utworzenia drugiego piętra w starszych drzewostanach nieobjętych użytkowaniem rębnym.

Pielęgnacja gleby (PIEL) – prace wspomagające wzrost, kształtujące pożądany skład gatunkowy oraz poprawiające formę sadzonek. Najczęściej są to: niszczenie chwastów wokół sadzonek, poprawianie formy drzew, regulowanie światła dochodzącego do drzewek poprzez przerzedzanie. Pielęgnacje najczęściej wykonuje

się kosą mechaniczną – przy pomocy tarczy tnącej na wysięgniku wycina się chwasty, wspierając we wzroście młode sadzonki.

Plan Urządzenia Lasu (PUL) – podstawowy dokument regulujący prowadzenie gospodarki leśnej opracowywany dla określonego obiektu (w Lasach Państwowych dla Nadleśnictwa), zawierający opis i ocenę stanu lasów tego obiektu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej. Dla lasów niepaństwowych sporządzany jest Uproszczony Plan Urządzania Lasu. Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa na sporządzany jest na okres 10 lat (od 1.01r. do 31.12.....r.) i zatwierdzany jest przez ministra właściwego do spraw środowiska. PUL składa się z opisu ogólnego (elaborat), programu ochrony przyrody, opisów taksacyjnych, planów gospodarczych oraz map. W procesie sporządzania PUL mają miejsce m.in. **KZP** Komisja Założeń Planu. Narada z udziałem społeczeństwa, mająca na celu ustalenie wytycznych do sporządzania projektu PUL; **NTG** Narada Techniczno-Gospodarcza. Narada mająca na celu ocenę gospodarki nadleśnictwa w ubiegłym 10-leciu oraz przyjęcie zaproponowanych ustaleń projektu PUL odnośnie gospodarki na bieżące 10-lecie. W procesie sporządzania PUL przeprowadza się konsultacje społeczne.

Plan Zadań Ochronnych (PZO) – dokument zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, sporządzany na okres 10 lat przez sprawującego nadzór nad obszarem Natura 2000. Zatwierdzany jest w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia dyrektora regionalnej dyrekcji ochrony środowiska. Opracowanie projektu planu zadań ochronnych obejmuje zidentyfikowanie zagrożeń dla obszaru Natura 2000 i wskazanie działań, które powinny zostać wykonane w najbliższym okresie ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie. Szczegółowy tryb i zakres opracowania projektu planu zadań ochronnych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska. Plany Zadań Ochronnych wbudowywane są w Plany Urządzenia Lasu w procesie ich opracowywania, stąd PUL zawierają zadania ochronne dla obszarów Natura 2000.

Poprawki (POPR) – wprowadzanie drzew w uprawach i młodnikach w powstałych lukach i przerzedzeniach.

Pozyskanie drewna – ścięcie drzew, wstępne przygotowanie drewna do transportu, przetransportowanie do miejsca odbioru przez różnorodnych odbiorców w zależności od przeznaczenia. Pozyskanie poprzedzone jest przygotowaniem planu cięć.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PUL – dokument opracowywany na okres analogiczny do planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa sporządzany w oparciu o ustawę OOŚ (Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko).

Program ochrony przyrody – część planu urządzenia lasu zawierająca kompleksowy opis stanu przyrody, zadania z zakresu jej ochrony i metody ich realizacji, obejmująca zasięg terytorialny nadleśnictwa.

Przebudowa lasu – stopniowe zastępowanie jednych gatunków innymi, lepiej dostosowanymi do istniejącego siedliska i skutków zmian klimatu.

Rębnie:

Rębnia zupełna (RB I) – zgodnie z ZHL jest to sposób zagospodarowania lasu polegający na jednorazowym usunięciu drzewostanu na całej powierzchni manipulacyjnej, w celu wprowadzenia gatunków światłożądnych, zgodnych z siedliskiem z pozostawieniem takich elementów jak kępy starodrzewia, cenne domieszki, drzewa biocenotyczne i kształtowanie ekotonów.

Rębnie złożone:

Rębnia częściowa (RB II) – zgodnie z ZHL jest to sposób zagospodarowania lasu polegający na wycinaniu drzewostanu, poprzez kilka, rozłożonych w czasie cięć przerzedzających; rębnię tę stosuje się głównie w celu odnowienia naturalnego gatunków cienioznośnych (rzadziej światłożądnych), tworzących głównie jednolite drzewostany lub w celu stopniowego odśłaniania już występujących pod okapem drzewostanu, w miarę równomiernie, odnowień gatunków cienioznośnych.

Rębnia gniazdowa (RB III) – jest to sposób zagospodarowania lasu polegający na wycinaniu drzewostanu w formie gniazd, w celu zapewnienia wprowadzanym gatunkom drzew odpowiednich warunków wzrostu oraz usuwaniu po

pewnym okresie czasu reszty drzewostanu (za pomocą cięć zupełnych lub częściowych) w celu odnowienia powierzchni międzygiazdowej.

Rębnia stopniowa (RB IV) – polega na stopniowym usuwaniu drzewostanu (na ogół w okresie 20-40 lat) za pomocą różnego rodzaju cięć, zależnie od wewnętrznego zróżnicowania siedliskowego, występowania różnych gatunków drzew, a także wieku młodego pokolenia. Rębnia ta ma na celu otrzymanie w efekcie jej stosowania lasu o zróżnicowanej strukturze wiekowej, przestrzennej i gatunkowej.

Rębnia ciągła (przerębowa) (RB V) – prowadzenie w sposób ciągły cięcia przerębowego na całej powierzchni drzewostanu (tzw. jednostki kontrolnej – powinny one być odgraniczone od sąsiednich jednostek podziału przestrzennego naturalnymi granicami, drogami leśnymi lub liniami oddziałowymi, a ich wielkość nie powinna przekraczać 35 ha.). W rębni ciągłej proces odnowienia naturalnego odbywa się nieprzerwanie, a naloty i podrosty korzystają trwale z osłony drzewostanu. Drzewostan zagospodarowany rębnią przerębową powinien cechować się równomiernym rozmieszczeniem zapasu na całej powierzchni, zwarcie pionowym lub schodkowym oraz maksymalnym wypełnieniem przestrzeni koronami drzew w różnym wieku. Zalecana jest do stosowania przede wszystkim w litych drzewostanach jodłowych i mieszanych z przewagą jodły, a także w świerczynach regla górnego w pasie boru luźnego.

U – Skrót stosowany przy rębniach złożonych oznaczający uprzętający (ostatni) nawrót cięć.

Rozmiar pozyskania drewna – wielkość (miąższość) drewna do pozyskania wynikająca z planów finansowych-gospodarczo np. w danym roku gospodarczym. Plany finansowo- gospodarcze są podstawą funkcjonowania jednostek LP w ujęciu rocznym.

Skider – ciągnik do wyciągania drewna długiego (tzw. dłużyc) z miejsca ścięcia drzew, do miejsca składowania i przygotowania do wywozu. Za jego pomocą drewno

podczipione linami jest wleczone, jednym końcem opierając się na ciągniku, a drugim na ziemi. Dawniej prace skidera wykonywane były przy użyciu koni.

System ochrony przeciwpożarowej LP – system ochrony przeciwpożarowej lasu służący szybkiemu wykrywaniu pożarów, alarmowaniu odpowiednich służb ratowniczych i prowadzeniu akcji gaśniczej z wykorzystaniem punktów alarmowo-dyspozycyjnych (PAD-ów) w nadleśnictwach i biurach RDLP oraz monitoringu z dostrzegalni przeciwpożarowych. W prowadzonych akcjach gaśniczych wykorzystywane są samoloty i samochody patrolowo-gaśnicze LP. Częścią systemu są też stacje meteorologiczne, drogi przeciwpożarowe (dojazdy pożarowe), pasy przeciwpożarowe, punkty czerpania wody i bazy sprzętu ppoż.

Szkodnictwo leśne – nielegalna działalność człowieka w lesie. Podstawowymi rodzajami szkodnictwa leśnego są bezprawne korzystanie z lasu (tu mieszczą się nielegalne wjazdy do lasu m.in. samochodami, quadami i crossami, zaśmiecanie, nielegalne pozyskiwanie stroiszu), kłusownictwo, kradzież lub zniszczenie mienia i kradzież drewna. Ochrona przed nim polega zarówno na działaniach prowadzonych razem z innymi służbami i organizacjami, jak i na rozwiązaniach prawnych. Zwalczaniem szkodnictwa zajmuje się Straż Leśna wspomagana przez służby terenowe – leśniczych, podleśniczych i pracowników biurowych.

Szkółka leśna – miejsce hodowli sadzonek drzew leśnych. Nasiona zbiera się z drzew w lesie i wysiewa do specjalnie przygotowanych zagonów lub pojemników umieszczonych pod osłoną namiotów. Po okresie od roku, do wyjątkowo kilku lat wyrastają sadzonki, które później sadzone są w lesie. Sadzonki ze szkółek są też sprzedawane na potrzeby zalesień i odnowień osób prywatnych itp.

Trzebież – przerzedzenie lasu, którego celem jest poprawianie warunków życiowych pozostających w lesie drzew. Dzięki temu przyrastają one na grubość i wysokość oraz zwiększają wielkość swoich koron.

Trzebieże wczesne (TW) – cięcia w ramach zabiegu pielęgnacyjnego wykonywane w młodszych drzewostanach tzw. tyczkowinach i drągowinach w celu wspomagania drzew wybranych z górnej warstwy drzewostanu ze względu na ich najlepszą jakość, przyrost i żywotność w danych warunkach siedliskowych.

Trzebieże późne (TP) – cięcia w ramach zabiegu pielęgnacyjnego wykonywane w starszych drzewostanach tzw. dojrzewających (zasadniczo w wieku powyżej 40 lat), w celu poprawy ich jakości, obejmujące usuwanie drzew niepożądanych i poprawianie warunków wzrostu drzew docelowych.

Typ Drzewostanu (TD) – określa cel hodowlano-gospodarczy (przy dominacji funkcji produkcyjnej z uwzględnieniem podziału na grupy mezoregionów przyrodniczo-leśnych oraz typy siedliskowe lasu) lub ochronny (przy dominacji funkcji ekologicznych z uwzględnieniem potrzeb ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych). Przykładowy zapis So Db, oznacza, że dojrzały drzewostan powinien składać się głównie z dębu oraz zawierać znaczny udział sosny.

Udostępnianie rezerwatu przyrody – udostępnienie rezerwatu do ruchu, zwykle pieszego przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w formie aktu prawnego.

Urządzanie lasu – dziedzina zajmująca się zrównoważonym zagospodarowaniem lasu, w wyniku którego ma on spełniać wiele funkcji, w tym społeczną, gospodarczą i ochronną.

Wprowadzanie podszytów (PODSZ) – wprowadzanie (poprzez siew lub sadzenie) do drzewostanów gatunków drzew lub krzewów mających za zadanie stanowienie w nim dolnej warstwy, co do której nie przewiduje się osiągnięcia wymiarów pozwalających na późniejsze wykorzystanie jako źródło wielkowymiarowego surowca drzewnego.

Zakaz wstępu do lasu – nie każdy fragment lasu jest dostępny dla turystów. Z zapisów ustawy o lasach wynika, że stale nie wolno wchodzić na obszary zagrożone erozją (najczęściej są to niebezpieczne dla ludzi osuwiska), na wszystkie uprawy leśne do 4 metrów wysokości, do ostoi zwierząt, na leśne powierzchnie doświadczalne i do drzewostanów nasiennych. Zakazy są ustanawiane ze względu na dobro lasu, bądź bezpieczeństwo ludzi. Taki charakter ma zakaz wstępu w miejscu, gdzie trwają prace leśne. Nie należy go naruszać, gdy pracują maszyny i ścinane są drzewa. Znaki zakazujące wstępu z określeniem przyczyny i okresu obowiązywania ustawia się na drogach leśnych. Zakaz wstępu może pojawić się także okresowo (w myśl zapisów ustawy o lasach), wprowadzony przez nadleśniczego w związku z ogromnym zagrożeniem pożarowym, klęskami żywiołowymi (np. wiatrołomy czy okiść) oraz

wykonywanymi zabiegami chemicznymi. Takie zakazy są ustanowione w trosce o życie i zdrowie ludzi odwiedzających las.

Zakład Usług Leśnych (ZUL) – przedsiębiorstwo wykonujące usługi na rzecz leśnictwa w zakresie pozyskiwania drewna, pielęgnacji, hodowli i ochrony lasu i inne; wybrane w danej jednostce LP najczęściej w drodze przetargu nieograniczonego.

Zasady Hodowli Lasu (ZHL) – zestaw wytycznych dla leśnictwa, w randze instrukcji zatwierdzonej zarządzeniem Dyrektora Generalnego LP, zawierający opis czynności i sposobów postępowania w różnych aspektach gospodarki leśnej. Zawiera opis metod zagospodarowania lasu, rębni oraz kryteriów ich stosowania, prowadzenia pielęgnacji lasu, zasady postępowania przy odnawianiu lasu, itp.

Zrównoważona gospodarka leśna – działalność zmierzająca do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystania w sposób i tempie zapewniającym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności do wypełniania, teraz i w przyszłości, wszystkich ważnych ochronnych, gospodarczych i socjalnych funkcji na poziomie lokalnym, narodowym i globalnym, bez szkody dla innych ekosystemów. To także działalność leśna w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania drewna innych produktów, a także sprzedaż tych produktów oraz realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu.

Zrywka drewna – czynność podczas której drewno przemieszczone zostaje z miejsca, w którym zostało ścięte, do miejsca odbioru przez nabywcę (składnicę).

Kody gatunków i rodzajów drzew:

Ak – robinia akacjowa

Bk – buk

Brz – brzoza

Bst – wiąz górski

Db – dąb

Dbc – dąb czerwony

Dg – daglezwia zielona

Gb – grab

Jd – jodła

Js – jesion

Jw – jawor
Kl – klon zwyczajny
Lp – lipa
Md – modrzew
Ol – olsza
Oś – topola osika
So – sosna zwyczajna
Św – świerk
Tp – topola
Wb – wierzba
Wz – wiąz

Źródła:

Encyklopedia leśna <https://www.encyklopedialesna.pl/>

Materiały Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

Portal Pracowniczy Lasów Państwowych

Przewodnik po rębniach Wydziału Leśnego SGGW: <http://rebnie.wl.sggw.pl/Klasyfikacja.htm>

Ustawa o lasach

Ustawa o ochronie przyrody

Adres e-mail do przesyłania sugestii odnośnie Słownika: rzecznik@radom.lasy.gov.pl